

Popisy českých osad na Volyni — Noviny České

(Podle výpovědi Antonína Milera, syna Františka a Vladimíra Libovického, syna Jana, sepsali Vladimír Libovický a Vladimír Ficek).

Založení obce: František Lešák byl muzikant. A jak to tehdy v chudých krajích bylo zvykem, i on spolu s několika kamarády jezdili světem a hráli. Na svých toulkách se dostali i za hranice do Polska a do západní části Ruska, na Ukrajinu. Tam hráli ve šlechtických rodinách, které si je navzájem doporučovaly. Do vlasti se pak vždycky vrátili se slušným výdělkem.

Když se rozšířila zvěst o vystěhovalectví do Ruska, Frant. Lešák byl zvolen několika občany, aby tam jel a zjistil podmínky pro reemigraci. Jako společníci mu byli Vokáč Jan a Volf František. Všichni tři vzali něco sebraných peněz a vydali se na cestu. Bylo to v roce 1869.

Kdo jim udal směr a kdo byli jejich prostředníci není známo. Jisto jenom je, že dojeli do Dubna, odtud do Velké Dorohostaje. Podmínky byly tak příznivé, že hned od polského šlechtice Skarczewského zakoupili něco pozemků. Pak se vrátili do Čech a spolu s mnoha jinými rodinami se vypravili na Rus. Jsou náznaky, že k této vystěhovalecké skupině se přidružili jiní vystěhovanci, poněvadž pozdější občané Českých Novin nebyli z jednoho kraje. Z kterého kraje pocházeli ti druzí, není známo; valná většina zakladatelů Českých Novin byla však z okresu Slaný. Celá výprava na Rus odejela na jaře roku 1870 a jejím vedoucím byl František Lešák, který také uměl jakž-takž mluvit rusky. Jeli vlastními povozy a každý si vezl jen to nejnútnejší. Jak dlouho a kudy jeli se nedá zjistit.

Ve žních téhož roku dojeli do Velké Dorohostaje. Ubytovali se na statku pana Skarczewského (až devět rodin bydlelo v jedné světnici). Žádný z nich nebyl z domova nějak zvlášť zámožný. Byli to většinou řemeslníci, dělníci, chalupníci a lidé,

kteří si vydělávali na živobytí prací na velkostatech. Zakoupili pak společně u Skarczewského 665 morgů; za jeden morg platili 16 rublů ve zlatě. Zakoupená půda byla však lidskou rukou ještě nedotčena. Byl to les, propletený hustým křovím. V té době by nikdo z místních občanů tyto pozemky nekoupil, zvláště vezme-li v úvahu, že byly v terénu dosti kopcovitém, na Volyni neobvyklém.

Části těchto pozemků přes tak zv. Vlčí údolí (zdržovalo se tam hodně vlků) procházela poštovní cesta, spojující městečka Mlynov a Olyku.

Na této silnici (bylo to zvykem na všech poštovních cestách) stála po každých 10 km hospoda, aby se pocestní v případě nehody nebo jiné potřeby atp. měli kam uchýlit. Dvě z takových hospod stály na okrajích Vlčího údolí.

Noví osadníci se dali hned do práce. První jejich starostí bylo vyhledání vhodného místa pro vystavění osady. Les sice již ustoupil pracovitým českým rukám, ale pro stavbu nebyly podmínky. Pokud byla určitá část pozemků upravena, byla oseta obilím, aby byla zajištěna výživa. Přes první zimu, kterou v Rusku prožili, bydleli ještě u Skarczewského. Byla bída a osadníci velmi zkusili.

První z těchto osadníků, kteří se pak stali zakladateli nové české obce, byli:

Anděl Matěj, Brabec Jiří, Drvota Josef, Hort Josef, Hort František, Hruška Václav, Kvarda Ján, Kunc Antonín, Lešák František I, Lešák František II, Lešák Antonín, Lešák Bohumil, Libovický Jan, Linhart František, Maňhal Jan, Micka František, Miler Antonín, Miler František, Miler Jan, Miler Celestín, Miler Antonín, Novák Václav, Novák František, Nič Antonín, Synek Ján, Suchopárová Anna, Šafář František, Šefl František, Šrámek Matěj, Šmíd Václav, Švihlík Jan, Tiok Josef, Vaněček Vojtěch, Vašek Matěj, Vítek Jan, Větrovec Antonín, Veselý František, Vokáč Jan, Volf František, Žďarský Václav.

Později se nastěhovali:

Patera František, Šavel Vavřín, Šavel Vojtěch, Tichý Jan, Zahradník František, Mařík Václav a Johan.

Vystavění nové obce bylo spojeno s nesnázemi. V Rusku totiž jsou vedle silných mrazů i silná vedra. Byla potřebná voda, která i za normálních klimatických podmínek je pro život nezbytná. Dosud obyvatelé brali vodu z nějakého rybníčka na později zvaném Vystřkově, kde se pak usídlil krajan Horník. Pitná voda se musela dovážet až z Velké Dorohostaje, vzdálené od pracoviště našich emigrantů 4 km. Bylo proto, jako k jedné z předních potřeb, přistoupeno k vykopání studny.

Práce začaly ještě roku 1870. Začalo se kopat na t. zv. Rybníčku, kde se předpokládalo, že bude voda v přiměřené hloubce. Tam také měla být později vystavěna obec. Když pak ani v hloubce 30 sáhů voda nebyla, muselo se hledat místo pro studnu jinde. Voda však nebyla nikde v přijatelné hloubce. Po dlouhém hledání byla na podzim roku 1870 objevena voda v hloubce 9 sáhů právě uprostřed Vlčího údolí. Zde byla pak vybudována obec. Ležela ve vzdálenosti 12 km od Mlynova, 20 km od Olyky, 26 km od Dubna, 34 km od Lucka a 45 km od Rovna.

Obec vznikla postupně kolem vykopané studny, která se tak ocitla uprostřed obce a později v těch místech byla vystavěna škola. Kolem ní si začali osadníci stavět zemljanky a stále pak rozšiřovali stavební prostor tím, že káceli stromy, vykopávali pařezy, křoví a hlavně trní, kterého bylo v tomto úvoze zvlášť hodně.

Vlci po příchodu lidí se začali stěhovat hlouběji do lesa. Ještě dlouhou dobu ale způsobovali novým osídlencům škody. První osídlenci i vedle toho velmi vytrpěli ve svých začátcích. V zemljankách bylo vlhko a plno kouře z primitivních kamen. V takovém stavu žili po celých 7 let, než vyšli z těch nejhorších začátků. Pak se mohlo pomýšlet na jiný život.

(Pokračování).

Česká Sklín (Dokončení)

23. Z těch, kteří byli přijati, za bojů padli:

František Pirožek, Jos. Zárybnický, Václav Zárybnický ml., Vlad. Šlégr, Alexandr Gulč, Vladimír Krajdl a Václav Krajdl.

24. Zvláštní, pozoruhodné případy:

U Kelnerů nastoupili do armády všichni tři synové, Vladimír Zárybnický, legionář z první světové války přišel o oba syny hned u Machnovky;

vyznamenali se hrdinstvím a odvahou chlapi Krajdlové, z nichž jeden měl za sebou celou řadu úspěšných akcí až konečně padl. Jejich strýc Ant. Krajdl si vedl rovněž statečně. Byl však těžce raněn a jako naprostý invalida zemřel nedávno na Moravě v kruhu své rodiny. Poslední jeho slova prý byla: „Jak jsi překrásná, vlasti má!“ ...

25. Přesídlení do ČSR — kompletní. Většina občanů usídlena na Moravě v okr. Mor. Krumlov v obcích Olbramovice, Našiměřice a j.; část usídle-

na v Žatci a několik rodin v okolí Žatce.

Poznámka: Rotmistrovských hodností dosáhli: Stanislav Bafa (účastník všech bojů od Buzuluky) a Josef Kelner.

Důstojnických hodností dosáhli: Josef Mlejnek (ppor.) a Václav Zárybnický (por. tank.).

Jako materiální pomoc poskytli armádě občané Sklíně dobytek, obilí, mouku, máslo, vejce, drůbež a jiné. Množství se nedá zjistit.

J. F.

Popisy českých osad na Volyni — Noviny České

1. pokračování.

První starostí — když již byli zajištěni existenčně — byla škola. Mládež vyrůstala po celých sedm let bez školy a v důsledku toho hrozil analfabetismus. Rodiče sami je učit nemohli, protože přednější byla existence.

Půda, koupená sice levně, nebyla zrovna všude nejlepší. Zakoupené pozemky, i když byly odstraněny pařezy, křoví a trní, dlouho ještě zarůstaly pýrem a jinými plevely. Prvých 17 morgů čistého pole, které byly zakoupeny v úhrnné koupi, bylo zanedbáno. Po mnohá léta nebyly tyto pozemky vůbec hnojeny a stejně tak přeorávány. Místní obyvatelé, kteří tuto půdu obdělávali, neznali ještě pluh. Orali t. zv. „rálem“. Je to usekaný řídél, z něhož vyčníval suk, na tom se špičky zaostřily a tím se pak pole rozrývalo. Nejčastěji se také rálo dělalo z dubu nebo z habru. Vlázelo se roštím. Obilí žali srpem a někde ho také vytrhávali i s kořeny. Suché obilí pak svezli, rozestlali na tvrdší podklad, doprostřed zarazili kůl, k němuž byl přivázán kůň. Koně pak popoháněli a ten kruhový obháním obilí vydrotil. Jiné čištění obilí než na větru nebylo známo. Takto připravené obilí se pak mlelo na t. zv. žrnách. Jsou to dva naostřené kameny na sobě, mezi nimiž je obilí drceno. Jak z takové mouky vypadal chléb, nedovedeme si dnes už ani představit.

S příchodem Čechů nastaly v polním hospodářství radikální změny. Češi mlátili cepy. (Při mlácení v šesti, či osmi, byl vydáván rytmický zvuk a domorodci si říkali, že Češi ve své hudebnosti jdou tak daleko, že i při mlácení hrají). Skarzewský nechal záhy po příchodu Čechů vystavět mlýn. Byl sice primitivní, ale lepší než žrna. První český mlýn si pronajal Václav Šašek v Malé Dorohostaji a tam se pak jezdilo mlít. První mlátičku měl Svítek Vladimír, ovšem ruční. Obilí se však čistilo také na větru. První „fofráček“ si udělal Jan Kvarda. První mlácení „žentourem“, do kterého byl zapřažen koňský potah, bylo zřízeno u Vladimíra Svítka. Primitivní „žentour“ mu udělal Šefl.

Název obce: Poněvadž se přistěhovalci usadili v tomto Vlčím údolí, začaly úřady tuto novou osadu také tak jmenovat. Osadníkům se toto jméno nelíbilo a museli několikrát jeti do České volosti v Dubně, aby osada byla přejmenována na Noviny. Jméno to si odvodili od slova „novina“, které v tomto případě znamenalo nové místo (vykácená půda v pralese). Tak se obec jmenovala do roku 1921. V tomto roce byla vystavěna v témže okrese u Dobrjatina nová obec, které bylo dáno stejné jméno. Pro rozlišení těchto obcí daly úřady první obci přídavek „České“ a od toho času se psaly Noviny České.

Škola: Občané byli velmi znepokojeni tím, že jejich děti neumí číst a psát. Mládež se ženila a vdávala negramotná. Někteří občané měli o všem názor jiný: „Z práce budou mít děti živobytí a co ze školy? Nač zde v tom pralese škola?“ — říkali ti konservativní. Děti byly zapřahány již v útlém mládí do práce, aby byly brzy samostatné.

Pokrok se ale nedal zadržet. Zemljanky, které až dosud sloužily k obývání, byly vystřídány stavbami na povrchu. Baráky se stavěly ze dřeva (kulatin) v podobě t. zv. srubů. Jiní řezali kulatinu na špalíky, ty pak ukládali na sebe a místo malty používali čisté hlíny. Pokrývalo se slámou. Okna u takových staveb byla malá; jednak z důvodů bezpečnostních a také proto, že sklo bylo drahé a nebylo k dostání.

S hmotným pokrokem pak sílila myšlenka založení školy. Většina občanů se vyslovila pro vyučování a ti ostatní se museli podrobit. Tomu nejnultnějšímu t. j. psát, číst a počítat se začalo vyučovat r. 1877. Prvním učitelem byl spoluobčan Švácha, který se do obce později přistěhoval. R. 1879 vyučoval občan Říha, který se brzy odstěhoval do Ulbárova. R. 1881 vyučoval krajan Šrámek a teprve r. 1883 dostaly Noviny učitele s potřebným učitelským vzděláním. Byl jím Alois Jirásek. Za jeho působení žila osada velmi kulturním životem, vlivem kterého obec byla vyvýšena v poměru k sousedním obcím. Jirásek byl sirotek. Matka z něho chtěla mít kněze. Byl proto na školách, ale něčím se profekl „proti císaři pánu“ a musel z Čech utéci. Z Dubna ho do Novin přivezl Svítek František, toho času nejbohatší rolník v obci. Jirásek vyučoval v Novinách do roku 1877. Odešel pak, jsa želen všemi občany, do Moldavy. Jeho odchod byl spojen se svatbou. Dožil se ale potom zklamání v manželství. Uchýlil se ve své bolesti k alkoholu, kterému také podlehl. Byla ho šhoda. Takových učitelů — buditelů Volyň potřebovala.

R. 1877 nastoupil na jeho místo učitel Alexandr Krámský, který vyučoval až do roku 1892. Carská vláda pak školu zrušila a zřídila ruskou jednotřídku (Odnoklassnoje narodnoje učilišče). Do Novin dosadila učitele Fedosejka. Od toho roku se vyučovalo výhradně rusky. Po něm byl do Novin dosazen učitel Nikolaj Kondratjev, který vyučoval rusky až do r. 1905. R. 1906 byl do Novin přidělen český učitel Vlad. Lapáček. Musel však vyučovat rusky; česky učil jen tajně a měl v důsledku toho časté inspektorské revize. Tento byl učitelem

v Novinách nejdéle. Učil až do roku 1915, kdy se přestalo učit vůbec. Válka přerušila veškerý kulturní život. Vyučovat se zase začalo až r. 1917, když se tohoto těžkého úkolu ujal zajatec jménem Prokopec. Dík svým vlastním schopnostem pracoval opravdu dobře. Tehdy po mnoha letech se začalo vyučovat zase česky. Nebyly ale učebnice. Vyučoval z kalendáře „Čechoslovan“, vydaného českým nakladatelstvím v Kijevě. Dnes obdivujeme trpělivost a houževnatost tohoto zajatce, o němž ani nevíme, odkud byl.

R. 1920 dostaly Noviny českého učitele Vlasáka, který sem přišel z Českého Malína. Byl již starší, hodný a „dobrák od kosti“. U občanů došel značné obliby. Brzy byla k němu dosazena polským inspektorem jako pomocná síla učitelka — Polka. Ta otravovala tohoto starce tak, že by byl přišel o rozum. Šel brzy do pense. Jeho dvě dcery — Helenka a Libuše — byly také učitelkami. Libuše si pak vzala krajana Hovorku a odešla do Hulče.

Po odchodu učitele Vlasáka se vyučovalo jen polsky. Obec se dožadovala českého učitele. Inspektorát nejen že nevyhověl obecní žádosti, ale odvolal nakonec i nehodnou, šovinisticko-fanaticky odchovanou polskou učitelku. Obec ji vůbec nezelela, ale byla krajně rozhořčena tímto postupem, jímž bylo v obci vyučování zastaveno. Bylo zapotřebí velkého usilí, než se zase v obci začalo učit.

Za rok po tom byl do obce dosazen český učitel Vilém Pospíšil. Učil češtinu a jako vedlejší předmět polštinu. R. 1936 přišel do Novin v novém školním roce učitel Ficek ze Sedmidub, skutečný vlastenec a dobrý učitel. Za jeho působení obec se zase dožila velkého kulturního rozkvětu jako za dob Aloise Jirásky. Ficek prodělal s obcí všechny změny jak je přinesla nedávná doba a snášel s obyvateli dobré i zlé. Reemigroval také do ČSR. Velmi často na něj v nejlepší vzpomíná.

Celkem lze říci, že stav školství v obci v prvních začátcích byl krajně neuspokojivý, zejména po stránce technické. Nebyly učebnice, nebyly sešity a nebyla vhodná budova pro školu. R. 1877 krajan Švácha začal vyučovat ve své světničce. Od r. 1879 se vyučovalo ve světnici u Brabců. V roce 1881 koupila obec od krajana Kaufmana místo se stavením, kde se vyučovalo do roku 1894. V tomto roce byla vystavěna za starostování Celestina Milera, nová krásná škola z cihel. V této budově, která byla vhodně umístěna uprostřed obce, se vyučovalo až do reemigrace. Cihly na stavbu si občané vypálili sami.

Pokračování.

Popisy českých osad na Volyni — Noviny České

2. pokračování

Vyučování také ztěžovaly války. Volyn často měnila svého pána a to se nepříznivě odrazilo zejména na školství. Muselo se vždy učit tomu jazyku, který stát Volyn okupoval. Sotva dítě začalo chápat tu neb onu řeč, přišla změna a muselo se začít zase znova: Učilo se česky, rusky, ukrajinsky, polsky, rusky, česky, polsky, ukrajinsky a rusky — tak nějak se to střídalo. K tomu se přidružovalo vyučování němčině, zejména v období obou světových válek. Učitel v takové době byl více „žonglérem“ než učitelem.

Vystěhovalectví do ciziny

Tak jako v jiných obcích i v Novinách se v pozdějších letech rozšířilo vystěhovalectví, zejména do Ameriky, kam lákala možnost snadného zbohatnutí, jak se říkalo. Tak se odstěhoval Volák a později také Miler a Novák Josef. Poslední se po několika letech vrátil na Volyn. Uсадil se v Českém Malíně (jeho potomci byli upáleni Němci 13. července 1943). Odchod Nováka a Milera byl spojen s malou sensací. Oba totiž zmizeli se slečnami Šimkovou a Zroutovou. Dnes se již ví, že se tři dny schovávali na půdě u Frant. Milera, pak odejeli do Volkova. Tam vyčkali delší dobu, aby je rodiče nemohli stíhat a odejeli do Ameriky.

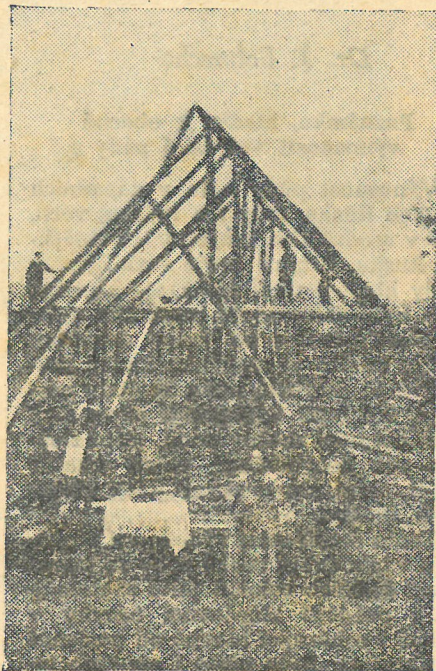
Do Argentiny se odstěhoval po první světové válce Vladimír Lapáček se svojí rodinou. Josef Mařík se ženou odejeli do Kanady.

Krajan Švácha se po krátkém pobytu na Volyni vrátil do Čech. Na Volyni si koupil ukrajinskou „sermáhu“ (národní kabát), chlupatou beranici, nohy si obalil pytlema, opletl lýkem (postoly) a tak se prý postavil v neděli u kostela v rodné obci. Lidé ho pochopitelně nepoznali a chodili se dívat jako na nějaké zjevení. Když se jim dal poznat, jal se vyprávět o poměrech na Volyni, o těžkých začátcích a tamním životě a tím zastavil ve svém okolí vystěhovalecké tendence.

První stavby a jejich technika

Roku 1870 byly kopány v zemi t. zv. zemljanky. Za rok se začaly stavět z kulatiny t. zv. sruby, nebo baráky ze špalíků, promazávaných blátem. Vedoucím mistrem takových staveb byl Kvarda Jan, syn Vojtěcha. Na stavbách pracovaly většinou ženy a děti. Muži káceli stromy a kopali pařezy. První zděné stavení bylo postaveno r. 1888 a bylo to obecní skladiště obilí. Tehdy bylo totiž uzákoněno, že každá obec měla mít skladiště, kam se uskladovalo obilí pro případ neúrody. Která obec takové skladiště neměla, musela platit státu daň z osoby. V případě neúrody pak stát pečoval o občany této obce. Daň

nebyla vysoká (2 kopejky), ale v tehdejší době i tak malá částka byla pro začátečníky velmi těžkým břemenem. Peníze tehdy nebyly. Novinští chodili při své dřině dělat za 15 kopejek do panského statku v Lukoš, aby si vydělali něco peněz. (Aby dostali u pána práci, museli mu nosit jako dary kusy másla!). Aby se obec vyhnula těmto nesnázím, rozhodla se, že postaví obecní skladiště. Bylo to výhodné i po jiné stránce. Potřebovali někdo na jaře obilí, mohl si vy-

Stavba stodoly

půjčit z obecního skladiště. Za každý vypůjčený půd dal 2 funty jako procenta. Předě zněmi, kdy bylo obilí drahé, se odprodalo a obec tím získávala značné jmění.

První zděné stavení obývací si postavil František Miler (potom v něm bydlel Vl. Svítek na Hořejšku). První cihelnou vystavěl Kunášek. Před reemigrací r. 1947 bylo celkem 115 stavení. Nebylo obytného stavení ani chlěvů nebo kolny, která by byla krytá slámou. Jen stodoly byly místy kryté slámou.

Hřbitov byl založen r. 1881 ve středu obce, kde byl pro ten účel zakoupen obecní pozemek. Mnoho našich krajanů tam odpočívá svůj poslední sen. Zdaleka bylo možné poznat, že jde o český hřbitov: okolo hrobů jsou zelené zahrádky a pomníky jsou z kamene. První občan pochovaný na novém hřbitově byl Josef Málek. Shodou okolností byl před odjezdem do ČSR jako poslední občan pochován na tomto hřbitově Jan Málek, mladší bratr Josefův.

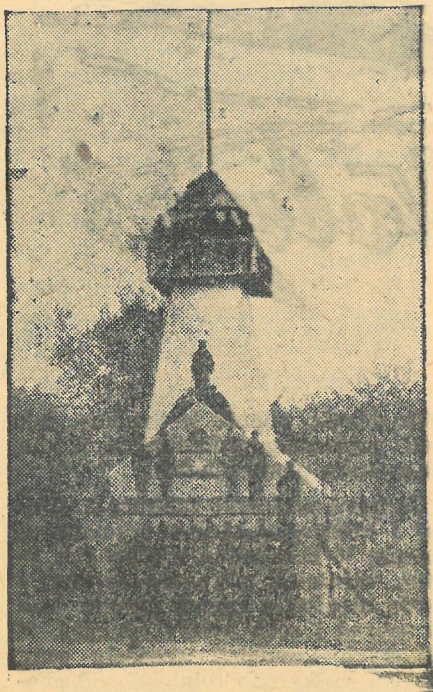
První žací stroj měl František Svítek. Vypsal si jej z Ameriky (zn. Waltrwood). Jmenovaný se přiznal z Podhajec k Veselému, pojav za manželku jeho dceru Františku. Měli 100 morků pole a říkalo se jim „u bohatých“. Bylo to v roce 1890. Druhý žací stroj si pořídil Václav Novák r. 1883, téže značky a rovněž z Ameriky. Později se žací stroje dovážely z Československa a před druhou světovou válkou nebylo již v Novinách zeměděle, který by neměl vlastní žací stroj.

Spolkový život začal divadelnictvím. Prvně se divadlo hrálo r. 1883 a to zásluhou zmíněného již učitele Aloise Jiráka a hostinského Frant. Horta, který již v Čechách jako malý chlapec vystupoval na ochotnických jevištích. Jímí založený divadelní spolek působil až do r. 1947. Největšího rozkvětu dosáhl za vedení Antonína Milera, syna Františka. Již jako malý chlapec byl spolu s Josefem Libovickým, synem Jana, hybnou pákou divadelního života v Novinách Českých. I zde byla práce těžká. Nebyly divadelní knihy. Když se ale nějaká sehnala, opisovala se a brzy ji znala celá obec. Spolupracovník Antonína Milera Josef Libovický se v r. 1910 odstěhoval do Tuly a vedle založil s několika krajany českou osadu nazvanou Volyn. Roku 1913 se stal vedoucím na statku dcery hraběte Lva Nikolajeviče Tolstého Alexandry Lvovny v Jasné Poljaně. V době revoluce chránil knihovnu rukopisů Tolstého, která byla zazděná a věděl o tom jen on. Po uklidnění předal tuto knihovnu do rukou vlády Sovětů. Sám pak se odstěhoval do Čechohradu na Krym. Antonín Miler zůstal tak bez pomocníka. Přesto jeho práce byla stále veliká a záslužná. Potíže divadelnímu spolku začaly zejména po obsazení Volyně Poláky po první světové válce. V Novinách, jak říkali Poláci na úřadech, to bylo hodně „načichlé Havlíčkem“ a to se nelíbilo okresnímu censorovi, jemuž se zdála každá česká kniha příliš revoluční. Přesto však spolek pokračoval ve své činnosti a značně se rozrostl. Měl své kulisy, zvláštní jeviště, olejomalbu Hradčan s Karlovým mostem na oponě (autorem byl Verner z Moldavy) a velmi čilé herce. Odchovancem tohoto spolku je Vladimír Libovický, který pak působil v divadle v Praze, Bratislavě, Curychu, Luzernu a v Ženevě a vrátil se pak do Prahy r. 1945 jako příslušník čs. zahraniční armády.

Pokračování.

Popisy českých osad na Volyni — *Noviny České*

3. pokračování.

zbrojnice

Spolek dobrovolných hasičů byl založen r. 1908. Jeho zakladateli byli: Antonín Patera, Alexandr Drvota (přímý potomek známého tenoristy v Praze) a Vladimír J. Libovický. Formálně se stanovami byl spolek potvrzen r. 1909, od kteréžto doby spolek prováděl již pravidelná cvičení, byl uniformován, měl veškeré hasičské nářadí, dvě samaritánky, trubače a ostatní personál. První zbrojnice byla vystavěna r. 1910. V r. 1912 měl hasičský sbor již svoji kapelu, kterou organizoval a řídil Vojtěch Hajný. Měl dále ve vlastnictví spolkový sál, kde se pořádaly zábavy a divadla. Byl vystavěn r. 1913 za vydatné materiální podpory Václava Zemana, majitele pivovaru v Lucku, který si vymínil, že u něho se bude brát pivo. Činnost hasičského sboru byla na čas přerušena první světovou válkou. Většina členů narukovala do armády a mnoho občanů se také vystěhovalo z obce, neboť r. 1915 stála fronta u samé vesnice. Činnost byla zase obnovena r. 1920. R. 1925 byla vystavěna nová hasičská zbrojnice s velkou rozhlednou. Za vlády Poláků bylo zrušeno české velení a bylo zavedeno velení polské. Rovněž uniforma byla zavedena polská a nápis na zbrojnici byl také polský.

Těsně před 2. svět. válkou bylo vše připraveno pro stavbu Národ. domu, kde měla být místnost pro hasičské nářadí, mlékárnu, koupelnu, kooperativu, čítárnu, šenkovnu a elektrárnu, která by vždy při pořádání zábav a pod. dodávala světlo. Plánované bylo

rovněž ústřední topení a velký sál se stálým jevištěm. Dům měl být dvouposchodový. Plány a celý rozpočet na tuto stavbu vypracoval Antonín Miler, syn Františka. Vše bylo příslušnými úřady potvrzeno a povoleno. Cihly byly zapláceny a také okres měl něčím přispět. Válka však veškeré plány zhatila.

Posledním předsedou hasičského spolku byl Vl. J. Libovický, pokladníkem Vincenc Linhart, velitelem Alexandr Sochora, za jehož působení dosáhl spolek vysoké úrovně. Byl pravým velitelem, na slovo vzatým.

Pojištění proti ohni bylo zavedeno r. 1911 a trvalo do konce první světové války. Pokladníkem byl Vladimír Svítek. Veškeré peníze nasbírané byly pak po I. svět. válce znehodnoceny. Je nutno podotknout, že znehodnocování peněz zvlášť silně postihovalo celou Volyni.

Volynští Češi poznali carské ruble, ruble Kerenského, karbovance Petlury, sovětské ruble, polské marky a zloté, německo-ukrajinské karbovance a nakonec zase sovětské ruble. Všechny až na ty poslední vzaly za své. Tím byli krajané značně poškozováni.

Kooperativa byla založena po první světové válce. Jako s každým dílem v začátcích, byly i s tímto potíže. Válka sice formálně skončila, ale v kraji zuřila revoluce. Když Jan Miler a Vl. J. Libovický jeli do Slavuty nakupovat zboží do kooperativy, strhl se na nádraží boj mezi rudoarmějci a petlurovci. Zástupci novinské kooperativy měli nakoupeno a připravovali se právě na zpáteční cestu. Ocitnuvše se pak v této situaci, ulehli na zemi a přikryli se pytlí napěchovanými textilem do kooperativy. Když boj utichl, stěží pak nasedli do vlaku a

po velkých nesnázích a těžkostech se konečně dostali domů. Je pochopitelné, že za těchto podmínek nemohla být situace nového podniku nikterak aktivní. Stav trval i když vedení kooperativy převzal Antonín Miler. Stálé změny vlád měly za následek znehodnocování peněz. V důsledku toho nastal úplný úpadek podniku. Byl z toho tehdy viněn vedoucí Miler, ovšem neprávem, neboť hlavní příčinou bylo znehodnocení peněz, které byly na kontě, ale neplatily. Každému nezaujatému člověku muselo tehdy být jasné, že jedinec nemůže zadržet převraty a že nemůže být odpovědný za znehodnocování peněz. Ustavičným štváním některých občanů bylo docíleno, že jeden z nejagilnějších pracovníků spolkového života odešel z veřejného působení.

Po obsazení Volyně Poláky, kdy nastalo údobí mírového budování, kooperativa prosperovala znamenitě. Když pak přišli Němci v druhé světové válce, bylo zboží rozkradeno. Prosperitu kooperativy zajistily pak až sovětské úřady po r. 1944. Posledním vedoucím byl Antonín Lešák.

Obecní knihovna byla založena r. 1903 z popudu Václava Zemana, majitele pivovaru v Lucku, který daroval na obecní knihovnu 10 rublů ve zlatě. První knihy zakoupil Vl. J. Libovický (vypsal je z Prahy). Za rok se ujal vedení knihovny Antonín Miler, kterému Zeman přidal na knihovnu zase 5 rublů ve zlatě. Ostatní knihy byly zakoupeny z částek, které vynesly dobrovolné sbírky a poplatky za půjčování knih (platily se 3 kopějky za půjčení jedné knihy). Za vedení Antonína Milera knihovna měla 300 svazků, vesměs vázaných. Před odjezdem knihovnu vedl Václav Žďárský.

Pokračování.

Pěvecký spolek v Novinách Českých.

Popisy českých osad na Volyni — Noviny České

4. pokračování,

Vedle této obecní knihovny bylo v Novinách dosti knihoven soukromých. Rozrostly se až později, neboť v dobách dřívějších bylo těžké vypsat knihy z Čech. Peníze za knihy nebylo možné jinak poslat než dopisem. K tomu byly potřebné peníze papírové a o ty byla nouze. Ruble byly v té době nejvíce ve zlatě, stříbře nebo mědi. Podle vyprávění Vl. J. Libovického chtěl si jmenovaný vypsat z Prahy r. 1899 nějaké knihy. Nemohl však sehnat papírové tři ruble. Dostal je konečně v Mlýnově u Běleckého, vlastníka prodejny kořalky. Musel však za 3 papírové ruble zaplatit 3,45 rublů ve zlatě.

Peněžní převodky (poukázky) byly zavedeny až r. 1907. Obstarávání knih z ciziny, t. j. z Čech bylo pak už lehčí.

Včelařství bylo v Novinách velmi rozšířené. Prvním pěstitelem včel byl Václav Tomášek, který — jak se potom ukázalo — zasel zrno do úrodné půdy. Po něm postupně nebo současně vedli chov včel tyto občané:

Ctibůrek Konstantín, Libovický J. V., Alexandr Drvota, Patera Antonín, Kučera František, Kučera Josef, Kopecký Jindřich, Novák Antonín a Libovický Josef.

Způsob pěstování včel se vyvíjel postupně. Nejříve se převzalo včelaření po způsobu domorodců. Bylo zcela primitivní. Úly byly nazývány duplanky (kláty). Byl to delší špalek z kmene starých lip nebo osik, jichž bylo v okolních lesích dostatek, které měly prostředek vyhnulý. Doprostřed se daly dvě zkřížené hůlky, na které si pak včely lepily voštiny. Na straně kmene se vyvrtaly otvory pro česna. Pokrývaly se slamou. Vybírání medu se dělo tím způsobem, že některé roje se na zimu usmrtily (udusily se sírou,

kteřá se v úlu nechala hořet). Zlepšení v chovu včel zavedl v roce 1895 Václav Novák „Hořejší“, který vyfobil úly z prken; byly však ještě bez rámu. R. 1899 si vypsal Vl. J. Libovický z Petersburgu knihu s návodem k pěstování včel. Od starého Lukáše Zemkova, Ukrajince, koupil klát včel za cenu 5 rublů s podmínkou, že za každý roj, který budou mít, bude platit ještě po jednom rublu. Tím byl dán začátek velkému a výzkumnému včelařství, které se v pozdějších letech široce rozvinulo. Jmenovaný si vypisoval rovněž králky (matky) jiného druhu. Zůstal pak u Kavkazských mingrelek. Ve svém oboru se propracoval tak daleko, že dokázal vypěstovat včely, z nichž jeden roj dal 97 kg medu, nepočítáme-li v to vlastní zimní spotřebu. Za Poláků posílal med do Lvova. Měl také svůj

pojízdný vůz, jímž vozil včely na pastvu. Jedině tak bylo možné vypěstovat čistý lípový med nebo čistý med z pohanky, vřesu a jiných plodin. Dobré pěstitelské výsledky byly zaručeny dokonalým potřebným k tomu zařízením.

Vl. J. Libovický si přivezl i do ČSR 30 rojů svých volyňských včel.

Myslivecký spolek byl v Novinách početně velmi silný. Prvními myslivci a vlastními zakladateli spolku byli František Hort a Jan Tichý. Další členové mysliveckého spolku pak byli: František Zahradník, Antonín Patera, Edvard Fidranský, Alexandr Drvota, Vl. J. Libovický, František Kučera, Josef Kučera, Konstantín Ctibůrek, Antonín Novák a Václav J. Libovický. Zvěře bylo tehdy dostatek. Vlci postupem času sice vymizeli, ale zajíců bylo stále dostatek. Byly na ně podnikány hony za různé odměny. Koroptve byly ve velké oblibě a střílely se proto jen velmi málo. Divoká prasata se držela jen v panských lesích, zejména v lesích hraběte Chotkoviče. Po mnohá léta způsobovaly sedlákům, kteří měli pole blíž u lesa, značné škody. Horší to bylo s liškami. Žily hluboko v lesích, tropily však mnoho škod, zejména na domácí zvěři, pro kterou se nebáli přijít ani u prostřed bílého dne. Vysoká zvěř se vyskytovala jen zřídka; nebyla střílena.

Do kulturního života obce přispěla značnou mírou krajanka Marie Skučková, která měla vlastní školu šití a ručních prací. Měla žáčky z celého okolí. Tato velmi nadaná krajanka vykonala velký kus práce a vychovávala řadu dobrých hospodyní.

Pokračování.

Skupina žáků obecné školy v Novinách Českých s oblíbeným učitelem Fickem.

Vzorný včelín Vl. J. Libovického v Novinách Českých.

Popisy českých osad na Volyni — Noviny České

Soudnictví a obecní samospráva:

Ještě za carského režimu byli jmenováni do lidového soudu jako porotci z lidu Antonín Miler a Alexandr Drvota. Ve volostním soudě první zasedal František Svitek. Tyto soudy byly značně nedokonalé. Rozhodující osobností byl tajemník, státem placený. V důsledku toho byla rozšířena korupce. R. 1911 byl vydán zákon, jímž lidové soudnictví bylo reformováno. Soudce po této reformě musel absolvovat 3 měsíční školu. Po vykonání přísných zkoušek byl uveden v úřad, který mu dával větší moc při rozhodování. Takový soud byl podřízen přímo ministerstvu spravedlnosti. Po tři roky byl takovým soudcem Vl. J. Libovický. Tentýž byl také po dlouhá léta vujtem (předsedou okresní politické expositury) v Mlýnově.

Úřad starostenský:

Prvním starostou v obci byl František Lešák, zvolený občany, kteří založili obec. Úředně volenými pak byli: Josef Hort, Josef Drvota, Václav Ždárský, Celestin Miler, Alexandr Lešák, Antonín Miler a Alexandr Drvota. Každý byl volen na dvě kapitoly, t. j. na šest let.

Pak se volilo různě. Noviny měly dokonce starosty za trest. Byli to občané, kteří se nepodřizovali obecní kázní. Proto, aby se naučili poslouchat, byli zvoleni starostou. Poznali tak obtížnost starostenského úřadu a byli donuceni k poslušnosti.

Přechod na pravoslaví:

Celá obec — až na občany: Šafáře, Linhartu, Kaufmana a Horníka Josefa — přijali pravoslaví r. 1888. Bylo to v den svatodušních svátků. Všichni odjeli do Malé Dorohostaje, kde byl akt proveden.

Než k přijetí pravoslaví došlo, bylo mnoho schůzí a porad. Carská vláda a duchovenstvo si přály, aby Češi po všech stránkách splynuli s domácími obyvateli. Viděli v tom splnění jednoho z článků svého úsilí, jímž bylo rozšíření vlivu pravoslaví na západ a vytlačení katolické církve. Toto úsilí se nesetkalo všude se zdarem; vláda pak, když to nešlo po dobrém, postupovala po zlém. Ustanovila, že nikdo, kdo nebude pravoslavného vyznání, nebude moci zakoupit půdu. V Novinách se situace vyvíjela poměrně klidně. Vedoucí občané v Novinách byli sice katolíky, ale napytání duchem Havlíčkovým a příkláněli se k zásadám M. J. Husa. Na začátku zmíněného roku došlo v Novinách ke schůzi. Konala se uprostřed návsi „u zvonku“ za účasti všech občanů a občanek. Slova se tehdy ujal Josef Hort, který mimo jiné řekl: „Věřte, lidé, radši bych patřil k víře cikánské, než ke katolické. Katolický Řím nám vzal svobodu a uvrhl v porobu český ná-

rod. Vinou římské politiky jsme museli odejít do ciziny; přejdeme proto na pravoslaví. Jsou to Slované a nikoliv Němci!“ Za Noviny to byl Hort a za Podhájce Václav Šasek, kteří agitovali pro pravoslaví, jeden k druhému jezdili do obce řečnit. Obě tyto obce pak se připsaly — přijavše pravoslaví — k farnosti Malé Dorohostaje. Od Novin byla tato obec vzdálena 8 km. Ve Velké Dorohostaji, vzdálené od Novin jen 4 km byla sice také fara, ale kostel (cerkev) byl starý a dřevěný, naproti tomu v Malé Dorohostaji byl kostel nový, velký a zděný. Z praktických důvodů tedy připsali se novínští občané k farnosti druhé.

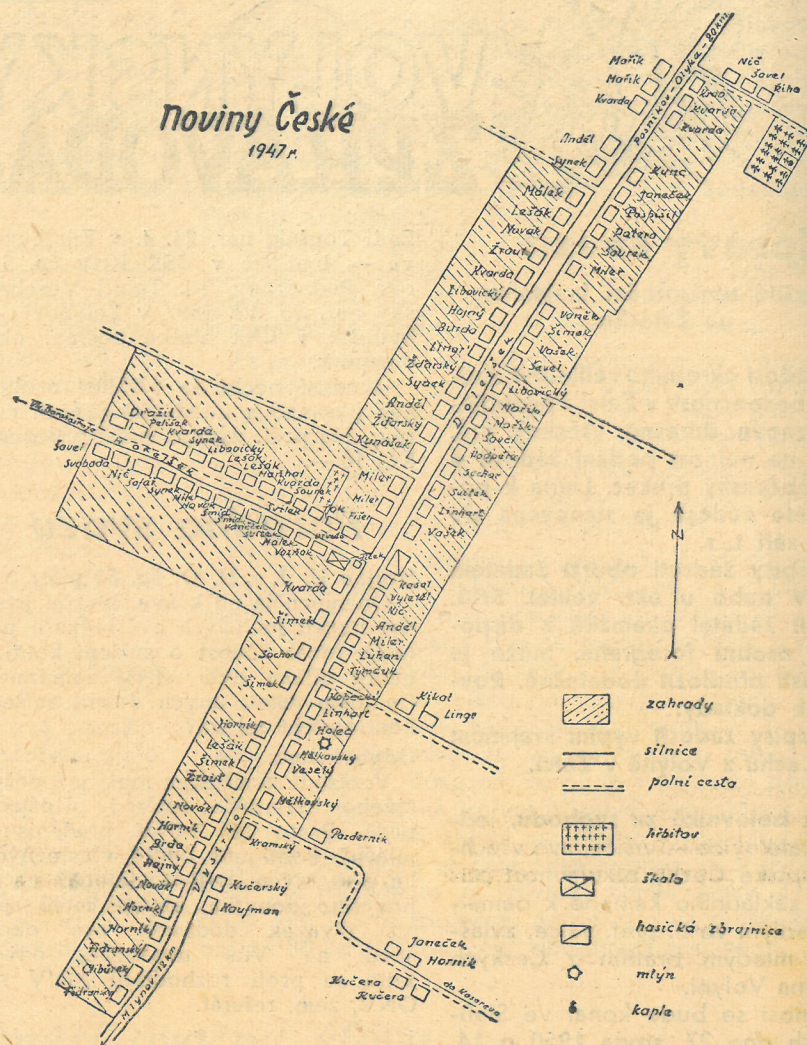
Přechod na pravoslaví byl proveden slavnostně druhého dne zelených svátků, jak se na Volyni říkalo svátkům svatodušním. Přítomen byl Archijerej a i Generál Gubernátor volyjské Gubernie. Po slavnostním aktu v Malé Dorohostaji vyslovili tyto potentáti přání podávat se do Novin, aby shlédli „nově se přihlásivší ovce do lůna svaté církve pravoslavné“. Měla se tam také konat bohoslužba.

Pro Novinské bylo toto přání překvapením, neboť v obci nebylo žád-

né kaple, kde by se mohla bohoslužba konat. Jako o závod odejeli ihned někteří muži do Novin a než celý průvod přišel do obce, byla již narychlo vystavěná kaple hotova. Vystavěli ji v lese ze zelených břízek a doprostřed postavili ikonu. Teprve v druhém roce t. j. 1889 byla vystavěna na tomto místě kaple. Každoročně se pak zde pořádaly bohoslužby, spojené s poutní slavností. Vždycky se v obci seřadil průvod, v čele kráčel občan s křížem, za ním byly nesený dvě korouhve, pak batuška a jeho doprovod, družičky, pěvecký sbor, kapela a občané. Po první světové válce jezdily v průvodu také kočáry.

Je samozřejmé, že taková pouť se neobešla bez perníků, cukrářů, kolotočů a jiných pouťových atrakcí. Odpoledne a večer bývaly taneční zábavy. Obyčejně taková pouť byla dostaveníčkem všech Čechů z okolí, hlavně mládeže. Navazovaly se zde známosti a nakonec z toho byly i svatby. Staří tomu přiléhavě říkali trh na děvčata. Češi na Volyni totiž ať z obavy odnárodnění, či z jiných důvodů, neradi vstupovali ve stav manželský s osobami jiné národnosti než české.

Pokračování.

Popisy českých osad na Volyni — Noviny České

Pokračování.

Jak je možné vidět, mezi volyňskými Čechy byly obavy z odrodění zbytečné, poněvadž i když došlo k smíšenému manželství, byla rodina vždycky počestná. Tím si také můžeme vysvětlit četná nečeská jména mezi volyňskými Čechy.

Pout v Novinách považovali za svoji i místní Ukrajinci. Češi s nimi žili ve vzájemné shodě a měli se rádi. Navzájem se učili a přejímali zvyky. Češi přejali ukrajinskou dekoraci. Celá vesnice byla vždy slavnostně upravena, dvory zametyeny a před staveními stály máje ze zelených břízek. Stejně tak vesnice byly ozdobeny zelenými větvičkami a zem byla vystlána puškvorcem (lopuchou), který příjemně voněl. To bylo národním zvykem Ukrajinců. Prováděly se při té příležitosti různé šprýmy, jako na př. vysypání pilinami cesty od děvčete k mládenci, který ji byl nakloněn. Jindy se také stalo, že sedlák, který neměl dost dobře schovaný vůz, měl ho do rána na střeše stodoly. Obvykle týden před poutí začaly přípravy a týden po pouti se stále ještě „dopoufovávalo“. O tom, že u každého nechyběla spousta hostů, není třeba ani povídat. Můžeme říci, že to byla taková oslava jara.

Vystrkov:

V době, kdy Novinští zakoupili od Skarčevského pozemky (1870), koupili také od něho pozemky Češi, usídlení v Dorohostaji. Poněvadž v důsledku hledání vody v přijatelné hloubce nastala změna v místě vystavění obce, vklínily se tyto pozemky dorohostajevských Čechů do středu obce Noviny. Češi v Dorohostaji, aby měli blíž ke svým pozemkům, usadili se u Novin, kde založili novou osadu. Formálně patřili ke správě obce Dorohostajevská, ale jejich osada tvořila vlastně čtvrt obce Noviny. Protože byla ale ze správy obce vystrčena, říkalo se nové osadě Vystrkov. Vznikla v roce 1872. První se sem nastěhoval Šimek. Děti občanů, usídlených na Vystrkově, musely chodit do školy dorohostajské, vzdálené 5 km, ačkoliv měly do školy v Novinách necelých 100m. Toto rozštěpení nastalo později. Dokud se vyučovalo soukromě, chodily děti společně. Teprve, když se začala v Novinách stavět nová škola, Vystrkov se oddělil. Občané ve Vystrkově byli vyzváni, aby pomohli při stavbě. Poněvadž šlo o pomoc finanční, vyzvání bylo odmítnuto. Spojení nastalo, až když byla škola vystavěna. Vystrkovští situaci uvážili a připojili se pak i formálně k obci Noviny. Na školu věnovali 80 rublů ve zlatě. Noviny České tím byly rozšířeny. Od roku 1894 měly už tedy vedle čtvrti „Hořejšek“ a „Dolejšek“ další čtvrt — Vystrkov. Obec tím dostala tvar letadla s jedním křídlem delším. Po čase pak —

zakoupením „Javorovského“ — se Dolejšek prodloužil, čímž bylo docíleno úplného tvaru letadlového. Zakladateli Vystrkova byli: Šimek, Zrout, Tomášek, Sochora, Horník, Fidranský, Najman, Petera, Kaufman a Krámský. Ke správě Novin Českých náleželi také Ukrajinci, bydlící ve Vystrkově: Tumčuk a bratři Mjalkovských. Na Hořejšku bydlel Hoverka. Tyto čtyři rodiny byly však úplně počestné. Žili českým způsobem, mluvili česky a děti chodily do české školy.

Aféra s chutory:

Mezi zakoupenými pozemky r. 1869 byl klín 75 ha, který vlastnili Ukrajinci z Dorohostaje. Aby byla parcela v celku, zakoupili čeští osídlenci od Ukrajinců i tyto pozemky. V lese však — který tyto pozemky pokrýval — byl t. zv. servitut. Znamenalo to, že dřevo a pozemky jsou vlastnictvím Čechů, Ukrajinci ale měli v lese právo výpasu a sekání sena. Češi r. 1871 začali kácet duby na stavby. Ukrajinci na ně podali žalobu, že jim poškodili travu. Když přišlo pozvání k soudu, Češi se lekli. Nebyli znali zákonů ani řeči, snažili se proto s Ukrajinci smířit. Vyřešili tuto otázku tak, že Ukrajincům tyto pozemky i s lesem darovali. Ukrajinci si je podrželi až do r. 1909, kdy byly rozparcelovány pro devět hospodářských usedlostí. Ještě do první světové války zůstaly tam pak už jen tři Ukrajinci. Ostatní půdu Češi odkoupili.

Zahrady:

Zahrady vznikaly postupně. Když se začalo s kácením stromů, přišlo se na některá místa, kde rostly divoké jabloně. Tato pláňata se pak roubovala a to byly začátky zahrad. První rouby se kupovaly u okolních šlechticů a poměščíků. Po čase pak byly mladé divoké jablonky, hrušky a třešně vykopávány a přesazovány na zahrady kolem stavení. První takovou zahradu si vysázel Václav Novák, řečený Hořejší. (Nováků stejného jména bylo v Novinách více; občané je potom nazývali Hořejší, Dlejší a Vystrkovský.) Jmenovaný Novák vysázel tuto první zahradu r. 1875. K práci měl sedm synů: Františka, Josefa, Karla, Vojtěcha, Aloise, Vincka a Antonína; mohl se do toho tedy pustit.

Rouby vykupované od okolních šlechticů nebyly však zvláštní. Byly to většinou letní kyseláče, zimní červenáče, hubičky-tyrolky a r. 1879 byl získán druh letních sladkých jablek. Také třešně byly jen divoké. Vybíraly se z lesa jen ty nejchutnější druhy. Poněvadž se zjistilo, že se nebotí mrázů, byly nejhodnější přesazovány do zahrad. První školku si vysázel V. J. Libovický, ještě jako malý chlapec. Chodil tehdy do školy

do Dorohostaje a seznámil se tam s Josefem Ferzikem. Ten odebral časopis pro venkov „Selský věstník“. V něm byl jednou uveřejněn inserát, že je možné zakoupit mnoho druhů ovoce, které snášejí tamní podnebí. Adresa byla krátká: Carevnina zahrada v Umani. Když však přišel ceník, zatočila se mu hlava. Bylo tam uvedeno spousta druhů ovoce; nebyl však žádný návod, jak si je obstarat. Všechny druhy si zakoupit nemohl, neboť jeden roub o 3-4 očkách stál 2 kopějky. Měl kamaráda — Alexandra Drvotu — který si také zakládal školku. Dohodli se tedy spolu a šli na poradě ke zkušenému a dosti bohatému Antonínu Novákovi. Novák jim dal na to peníze s podmínkou, že koupí od každého druhu 2 rouby. Z těch, které se osvědčí, pak měli dát naroubovat i Novákovi.

Bylo to roku 1889, když rouby přišly. Každý měl 3-4 očka, ale oba konce byly zalepeny voskem. Chlapci si nevěděli s tím rady, ale přišli jak na to a stali se z nich dobří sadaři. Brzy se jejich ovoce rozšířilo i do okolí. Před nimi měl velmi dobré rouby krajan Vintera v Moskovštině; nechtěl ale nikomu nic odprodat. Když se pak dověděl, že v Novinách mají lepší, přijel a mladí pěstitelé mu je ochotně odprodali.

První světová válka:

První světová válka postihla obec Noviny jako každou jinou. Fronta byla hned za obcí. Ve vesnici zůstalo jen několik málo rodin, ostatní se odstěhovaly. Muži většinou sloužili v ruské armádě a někteří v českých legiích. Doma zůstaly většinou ženy a ty z důvodů bezpečnostních odejely dál od fronty. Nebezpečí hrozilo na každém kroku. Granáty a kuličky dopadaly přímo do obce. Ve dne bylo klidnější, jakmile nastala tma, nebylo možné vylézt z úkrytu. Je pochopitelné, že za těchto okolností nebyla nouze o požáry. První stavení, které vyhořelo, bylo Václava Šimka na Vystrkově. Pak přišla na řadu stodola Vladimíra Maňhala a další a další. Také zahrady, pýcha našich krajanů, byly poškozeny. V obci, která takřka tonula vždy v zeleni zahrad, zůstalo jen několik stromů. Po několika přechodech přes obec ustálila se fronta za obcí na celých 9 měsíců. V obci bylo plno ruského vojska. A pro vojáka neexistuje ohlížení se na oprávněnost, či důvody. Brali, co kde bylo: ploty byly spaleny, stromy v zahradách vykáceny, dobytek pobit. Občané dostali na vše jenom potvrzení, ale to jim nebylo nic platné. Také včelíny, jichž bylo v Novinách dosti, byly zničeny.

Pokračování.

Popisy českých osad na Volyni — Noviny České

Po slavné Brusilovské dělostřelecké palbě, trvající plných devět dní, byla fronta prolomena. Ale na tom nebyl konec války. Občané se sice navrátili, začali zase z ničeho stavět a zvelebovat, ale nebylo potřebného klidu k práci. Pole byla zarostlá, chmelnice smeteny, lesy vykáceny. Zuřila stále ještě revoluce. Zmatek po válce posílilo několikrát měnění vlád. Za takových podmínek se těžko dávalo do pořádku vše zničené a rozkradené. Byly to zase těžké začátky, podobné těm prvním začátkům v pralesích.

V čs. legiích na Rusi sloužili:

Sochor Alexandr, Šafář František, Lešák Josef, Žďárský Václav, Miler, Kaufman Josef, Šimek Václav, Šimek Antonín, Sochor Václav.

Ostatní mužové, pokud byli schopni vojenské služby, sloužili v ruské armádě.

V I. světové válce padli:

Kvarda Vojtěch, Synek Vladimír, Novák Josef, Švihlík Josef, Lešák Antonín, Lešák Vladimír, Lubrický Antonín.

Doba po 1. světové válce:

Obec se pomalu, ale soustavně křísila. Stopy války byly zahlazovány. Obnovoval se hospodářský i kulturní život. Hospodářství však byla krajně rozrušena a pro obnovu byly potřebné značné půjčky. A to byla živná půda pro hospodářskou krizi, která se záhy silně projevila.

Půjčky v té době poskytovali výhradně Židé. Novinským je velmi ochoť nabízet Židům z Mlýnova a z Dubna. Ti velmi dobře vycítili, že je to příležitost k výdělku a požadovali za půjčku až 24% roční úrok. Takové vyděračství se dělo také tím způsobem, že se půjčovalo t. zv. „na zeleno“, t. j. byli-li hospodář v tísní — a ta se zejména přede žněmi citelně projevila — vypůjčil si potřebné peníze, nebo naturálie. Žid, který půjčku poskytl, požadoval však po žních vrácení hodnoty dvakrát tak veliké. Vypůjčil-li si např. hospodář 1q obilí na setí, musel po žních odevzdat 2q.

Hospodářství pochopitelně za takové situace začala upadat. Chmel, který mohl být zdrojem bohatého příjmu, neměl po válce valnou cenu. K tomu ještě chmelnice byly silně poškozeny a vyžadovaly velkých nákladů na adaptace.

Za těchto okolností bylo těžko začínat. Tím víc, že muži byli teď nuceni sloužit v polské armádě. Ale příkladná a pověstná houževnatost Čechů dala i Novinským těžké poměry zvládnout. Pole byla brzy srovnána, zákopy zaházeny, ostatní drát z polí odstraněn a skřívání zpěv zas vesele hlaholil nad vlnícími se lány.

Zlepšení poměrů přineslo brzy své plody. Po hlavních pracech v polích začalo se pracovat na zahradách. Byly pro ten účel zakládány ovocné

školký. Brzy takřka každý hospodář uměl štěpit a roubovat. Vysazovaly se zejména jabloně, hrušky, švestky, třešně různých druhů, vlašské ořechy, rybíz, angrešt a byly činěny pokusy s meruňkami a broskvemi, ale pro ty nebyly příznivé klimatické podmínky. Různé druhy sazenic a roubů byly objednány prostřednictvím bří. Pospíšili a Josefa ze Zdobunova, kteří zastupovali čs. firmy prodejem hosp. strojů — z ČSR.

Zásluhou Antonína Milera, Antonína Patery a Konst. Ciburka byl v obci vystavěn mlýn. Obec tak dostala elektrické osvětlení. Elektrický proud se zaváděl i do stavení. Tento důležitý energetický zdroj měl ještě další význam: při mlácení se používalo elektrických motorů. T. zv. žentoury byly nahrazovány motory, ne-li elektrickými, tedy na naftu či benzin.

Obec ležela v údolí, dříve zvaném „Vlčí“. Byla proto na jaře i na podzim učiněná pohroma s blátem. Jeťi po takové cestě 8 km na řádnou silnici, nebo i 11 km k lékaři, bylo utrpením pro potah i pro lidi. Občané se proto r. 1937 rozhodli, že provedou alespoň přes obec silnici. Kámen na stavbu byl dovážěn až ze Smordovského lesa.

V zimě byly potíže se sněhem. Vítr nafukoval všechen sníh do údolí a stávalo se, že obyvatelé si museli z obytného stavení do chlévů kopat ve sněhu úplné tunely.

Dlouhé zimní večery se krátily dráním peří. Byl to na Volyni velmi rozšířený zjev. Byly to vpravdě občanské besedy, neboť se obyčejně scházela většina občanů, zejména žen. Takové „dračky“ — to byly pěkné večery pro pobavení i pro poučení.

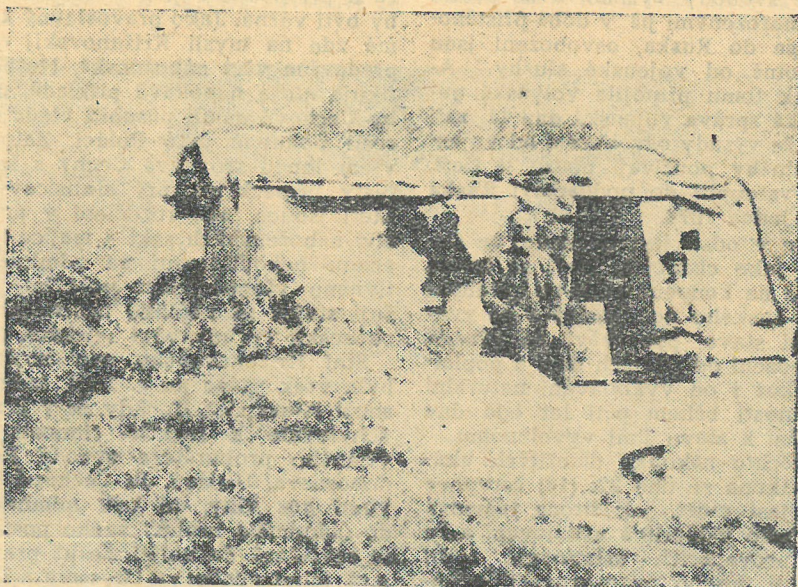
Vyprávěly se zde různé příhody a četly se knihy, nejčastěji Němcová, Baar, Jirásek, Březina, Erben, Hálek, Havlíček, Krásnohorská, Třebízský, Vrchlický, Zahradník-Brodský; z cizích Čechov, Ševčenko, Turgěnev, Gogol, Hugo, Ibsen, Lermontov, Sienkiewicz, L. N. Tolstoj, Verne, Mickiewicz. Četlo se v originále nebo v překladu. Za takových večerů mládež mnohdy zkoušela divadlo, muži spravovali hospodářské nářadí. Byla to také doba zkoušek pěveckého sboru, který vedl ukrajinský učitel Janěvič.

Před válkou obec byla oddána časopisu „Čechoslovan“, vydávanému v Kijevě. Pak byl oblíben časopis „Hlas Volyně“, vedený red. Perným. Dlužno poznamenat, že celá obec v době voleb byla pro Perného, neboť všichni uznávali jeho iniciativu a obětavost, kterou vkládal na zvelebení Volyně a uvědomění její české části obyvatelstva. Je nutno přiznat, že se tomuto buditeli v mnohém křivdilo.

Po válce se odebíraly „Krajanské listy“, vydávané mladým odchovancem Perného, Josefem Foitíkem. Mimo těchto časopisů byly v obci odebírány: Milotický hospodář, List paní a dívek, Humoristické listy a Pasičnyk. Polské noviny se z důvodů stálého štvání proti ČSR nečetly.

Život v letech třicátých a později plynul celkem nerušeně, jako v každé jiné obci. Vnitřní politické rozpory z vlasti se do obce nezanášely a nevyskytly se v té době ani majetkové nebo náboženské nesrovnalosti. Pro novinské platilo: Čech — tedy bratr!

Pokračování.

Typ zemljanky, jež byly původním obytným stavením přistěhovalců na Volyni v Novinách Českých.

Popisy českých osad na Volyni — Noviny České

Těžce se dotkly novinských občanů události r. 1938. Poláci jásalí, psali v novinách, mluvilo se v radiu, ale Novinští byli hluchí k těmto hlasům. Noviny se nečetly a radio se neposlouchalo.

Jedinou útěšnou zprávou v této tísnivé době byl článek Josefa Foitíka, otištěný v Krajských listech. Dodal jakési sebevědomí české menšiny, které upevnilo víru v bratrské vyrovnání. Nestalo se tak a Poláci dál podporovali ve svých srdcích nenávisť proti Čechům.

Když pak Polsko bylo napadeno Hitlerem, veškerá obranná postavení Poláků se řítla. V Novinách Českých byly tehdy polští utečenci. Zde se s Čechy domluvili, ale bylo pozdě. . .

Brzy pak Volyn obsadila Rudá armáda. Novinští se přizpůsobili novému režimu. Ve škole se vyučovalo rusky a ukrajinsky. Dle vzoru Sovětského svazu bylo založeno kolektivní hospodářství.

Pak přišel 22. červen 1941. Němec ko ve své zaslepené touze po ovládnutí světa přepadlo SSSR. Za tři dny do Novin přišli Němci. V obci žádné boje nebyly, jen z okolních měst byla slyšet detonace pum.

Německou okupaci prožívala obec podobně jako jiné české dědiny. Bylo zapotřebí se bránit, byť prozatím nepřímým bojem. Mnoho občanů bylo zapojeno v podzemní organizaci „Blaník“ a ti udržovali spojení s obcemi Koryta, Baráky, Terešov a Krasilno, kde získali muže do organizace. Pracovali velmi intenzivně. Vedle obstarávání zbraní zasazovali se o záchranu mladých lidí, kteří byli určeni na nucené práce do Německa. Užívalo se k tomu všech metod a i pravoslavný kněz pomáhal tím, že vystavoval nepravé kritické listy. V obci se zásluhou členů Blaníku zachránilo 35 izraelitů před smrtí. Členové dále přechovávali partyzány, dodávali jim zbraně a nemocné či raněné vozili svými vozy k lékařům do Českého Malína.

Situace byla ztěžována tím, že v noci měli do obce přístup t. zv. banderovci, ve dne pak přijížděli Němci. Obě tyto strany byly proti sobě a i když obě i proti Čechům, bylo nutno zachovat s oběma taktické příměří.

Zatím ale Rudá armáda vítězně hnala Němce od Stalingradu zpět na západ. Vědělo se už o čs. sam. jednotce v SSSR a v důsledku toho „Blaník“ měl již připravenou mobilisaci. To, co potom následovalo, předčilo všechna očekávání. Takřka všichni bojeschopní občané se přihlásili do jednotky dobrovolně. Jména dobrovolníků uvádíme:

1. Josef Fidranský, 2. Bohumil Horník, 3. Bohumil Filip, 4. Václav Horník, 5. Bohumil Novák, 6. Václav Hajný, syn, 7. Jaroslav Hajný, otec, 8. Vladimír Novák, 9. Josef Žrout, 10. Viktor Šimek, 11. Josef Lešák, otec, 12.

Václav Lešák, syn, 13. Josef Horník, 14. Jan Trnka, 15. Jaroslav Kvarda, 16. Antonín Vaněček, 17. Josef Šmíd, 18. Jaroslav Šmíd, 19. Ludvík Liběrácký, 20. Anton Synek, 21. Josef Synek, 22. Jaroslav Synek, 23. Anton Nič, otec, 24. Vladimír Nič, syn, 25. Václav Dražil, 27. Bohumil Dražil, 28. Václav Pelíšek, 29. Vladimír Kvarda, 30. Jaroslav Libovický, 31. Josef Synek, 32. Anton Lešák, 33. Josef Maňhal, 34. Josef Kvarda, 35. Jaroslav Šourek, 36. Jaroslav Svítek, otec, 37. Bohuslav Svítek syn, 38. Antonín Drvota, 39. Josef Drvota, 40. Josef Miler, 41. Viktor Miler, 42. Vladimír Žďárský, 43. Alexandr Anděl, 44. Jaroslav Anděl, 45. Bohumil Anděl, 46. Václav Synek, 47. Vladimír Synek, 48. Antonín Synek, 49. Jaroslav Žďárský, 50. Vladimír Jirásek, 51. Josef Burda, 52. Václav Hajný, 53. Jaroslav Kvarda, 54. Václav Málek, 55. Bohumil Synek, 56. Josef Mařík, 57. Václav Říha, 58. Vladimír Říha, 59. Václav Žrout, 60. Bohumil Kaufman, 61. Václav Krobá, 62. Václav Kvarda, 63. Josef Kunc, 64. Jaroslav Kunc, 65. Václav Lešák, 66. Rostislav Pospíšil, 67. Ján Pospíšil, 68. Jaroslav Šroubek, 69. Vladimír Vaník, 70. Václav Vašek, 71. Václav Šavel, 72. Václav Mařík, 73. Vladimír Mařík, 74. Alexandr Sochor, otec, 75. Jaroslav Sochor, syn, 76. Miloslav Sochor, syn, 77. Antonín Svítek, 78. Vinček Linhart, 79. Josef Kalas, 80. Josef Nič, 81. Josef Anděl, 82. Vratislav Liška, 83. Rostislav Linhart, 84. Josef Holec, 85. Viktor Horník, 86. Emil Janěček, 87. Václav Horník, 88. Alexandr Kučera, 89. Vladimír Kučera, 90. Josef Pazderník, 91. Ján Krámský, otec, 92. Václav Krámský, jediný syn, 93. Josef Kaufman, 94. Vladimír Filipek, 95. Bohumil Filipek, 96. Olga Svítková, 97. Naděžda Veselá, 98. Libuše Nováková, 99. Leňa Kučerová, 100. Anastazie Kučerová, 101. Alexandr Ctiběrek, 102. Alexandr Munt, 103. Jaroslav Horník, 104. Bohumil Kofán, 105. Bohumil Horník.

Narukovali a odvedeni nebyli:

1. Lešák Antonín, 2. Mařík Josef, 3. Šavel Vladimír, 4. Říha Josef, 5. Miler Jaroslav, 6. Miler Václav, 7. Svoboda Antonín, 8. Kunášek Josef, 9. Luhan Josef, 10. Kvarda Vladimír, 11. Libovický Josef, 12. Linhart Vladimír, 13. Šimek Václav, 14. Veselý Josef.

Celkem šlo k odvodu dobrovolně z obce Noviny-České 116 osob.

V armádě sloužilo 107 občanů. VI. V. Libovický, který byl před vypuknutím války ve Švýcarsku, sloužil v západní čs. armádě.

V druhé světové válce padli:

1. Synek Václav, u Dukly, 2. Synek Josef, u Dukly, Synek Antonín, u Dukly, 4. Miler Josef, jediný syn, u Dukly, 5. Drvota Antonín, na Slovensku, 6. Svítek Bohuslav, u Lipt. Sv.

Mikuláše, 7. Synek Antonín, u Komárníku, 8. Šmída Jaroslav, u Dukly, 9. Kvarda Antonín, v polské armádě, 10. Krámský Václav, jediný syn, u Dukly, 11. Sochor Alexandr, u Dukly, 12. Podpěra Antonín, jediný syn, v RA, 13. Fidranský Josef, u Dukly, 14. Lešák Josef, upálen v Českém Malíně, 15. Lešák Antonín, u Dukly, 16. Lešák Václav, u Dukly, 17. Kučera Alexandr, u Dukly, 18. Anděl Alois, v polské armádě, 19. Žďárský Václav, v RA, 20. Liberácká Marie, v Lucku, 21. Novák Stanislav, u Dukly, 22. Šavel Václav, jediný syn, u Dukly, 23. Pospíšil Jan, u Dukly, 24. Šmída Vladimír, v RA, 25. Dražil Josef, v RA, 26. Patera Alexandr, v RA, 27. Patera Václav, v RA, 28. Vašek Antonín, při náletu, 29. Šavel Josef, u Dukly.

Rozloha obce:

Z původně zakoupených 665 morgů r. 1869 obec se zvětšila na 1.700 ha zakoupením polností Koblinského, Premislovského, Moškovského, Javofiny a Lukosého.

Javorské pole mezi pozemky Doro hostajskými a Koryty mělo 96 desatin 80 sáhů. Bylo zakoupeno r. 1901 od pana Vladimíra Nikolajeviče Zemina. Premislovské pole o výměře 44 desatin bylo zakoupeno r. 1890. Platilo se 90 rublů ve zlatě za 1 desatinu.

Průměrná cena pozemků činila minimum 250 rublů ve zlatě a maximum 800 rublů ve zlatě za jeden hektar.

Před reemigrací r. 1947 obec měla 115 čísel popisných.

Reemigrace:

Do vlasti reemigrovali všichni až na Antonína Kunce, který u vědomí své dřiny, kterou vynaložil, nechtěl jít ze svého někde na cizí, jak říkal.

Usídlení jsou v těchto obcích: okr. Žatec: Tvršice, Staňkovice, Tatiná, Lišany, Deštnice; okr. Teplá: Poutnov; okr. Toužim: Rychnov u Jabl., Třeboň; okr. Vyškov na Mor.: Zvonovice; okr. Stříbro: Heřmanova Huť; okr. Šumperk: Víkřovice. Dále jsou usídlení v okresích Žlutice, Kadaň, Podbořany a j. Jejich touhou bylo, jako i všech volynských Čechů, usadit se v jedné obci. Byli však až neuvěřitelně rozházeni po celé republice. Dopisují si a vzájemně se navštěvují.

Závěr:

Když se tak člověk snaží alespoň stručně zachytit onen bohatý a plodný život hrstky našich krajanů z jedné obce Českých Novin, neubrání se dojetí a v duchu si říká, kolikrát ti lidé začínají znova.

R. 1870 - po prvé v pralese.

R. 1918 - po válce, vše zničené, rozbité a usedlosti vykradené.

R. 1944 - zase znova po válce.

Pokračování.

Popisy českých osad na Volyni — Noviny České

R. 1947 - tentokrát již ve vlasti, odkud před léty vyšli jejich předkové.

Je to zajisté hodně! Vždyť někteří pamětníci prožili všechna ta „znova“!

Dodatek ke kronice obce České Noviny.

Veselé i vážné.

Vyprávění ničím nepodložené.

Proč Rakušané nebrzdili emigraci Čechů v dobách habsburského útlaku a proč Rusové je ochotně přijímali a vycházeli jim v mnohém vstříc? Na tyto otázky jsou jistě opodstatněné odpovědi, avšak v obci a mezi lidem se povídalo o tom asi takto:

Ruský car dal Rakušanům na potlačení povstání Uhrů r. 1848 80.000 ruských vojáků. Ti pak měli příležitost vidět a poznat české hospodáře, jejich vyspělou techniku v obdělávání půdy, jejich stavby a zahrady, které svědčily o vysoké úrovni hospodářské. Vyprávěli prý o tom generálům (kteří mezi lid nechoďili) a ti pak vše sdělili carovi.

Když pak rakouský car po potlačení uherského povstání děkoval carovi za pomoc a ptal se, čím se má odvděčit, požádal jej prý ruský car o to, aby mu dal nějaké české hospodáře, kteří by pozvedli zaostalé zemědělství. V důsledku toho prý vydal známá privilegia, která umožnila Čechům bytí v těžkých začátcích po příchodu do volyňských pralesů.

Nedorozumění.

Bylo to brzy po příjezdu do Ruska. Jan a Anežka Libovických bydleli tehdy ještě s osmi rodinami v jedné světnice u pana Skarčevského. Po parcelaci zakoupené půdy připadlo jmenovaným 7 morků na svahu strmého kopce. Věděli ze zkušeností, že na kopcích je pole neúrodné a že jim tam sotva něco vyroste. Znali však způsob, jakým by pole zúrodnili a který byl pro domorodé Ukrajince něčím novým, co pokládali za bláznovství.

A Libovický se obrátil se svým záměrem právě na jednoho z nich, jménem Ivan Kutuk, značně bohatého souseda. Měl tři velké chlévy vypletené z lískového chrustu. Nebylo však u Ukrajinců zvykem hnůj z chlévů kydat. Obyčejně, když byl už plný hnoje, hospodář postavil chlév v druhém místě.

Libovický viděl, že hnůj tak přichází na zmar a požádal proto souseda, aby mu ten hnůj prodal. Dohodovali se jako dva němi pomocí rukou a Kutuk, aby se „důvěry nehodného“ Čecha zbavil, přikývl.

Zatím co český osadník vozil hnůj na chudá políčka, byl mezi Ukrajinci poplach a s posměchem pozorovali jak tento „hajdamák“, jak říkali Čechům, blázní. Že se zbláznil, bylo na první pohled zřejmé a hned také

jako takový byl domorodci odsouzen, neboť zdravý člověk přece nebude vozit na pole hnůj, aby si je znečistil a pak i obilí bude prý páchnout! Ale Čech ve své bláznivé horečce nedopřával sluchu podezřivým Ukrajincům a vozil na svá pole hnůj dál.

Když byl již s prací hotov, hnůj zavalil a čekal požehnanou úrodu, přišel jednoho dne ke Kutukovi, aby se s ním vyrovnal. Hned jak vešel do světnice, vyzoroval, že na něho všichni hledí jako na podivína. A což teprve, když se snažil s hospodářem dohodnout na ceně. Slovy by si asi těžko porozuměli, proto Čech začal ukazovat na hnůj ve chlévech a na peníze, chtěje se tak dovědět od Kutuka, kolik má za hnůj zaplatit. Kutuk ale zatím, ne zrovna s příjemným výrazem, přinesl na stůl láhev kořalky, chléb a domácí salám — a začal Čecha hostit. S neúplnou jistotou přišel Čech ke stolu, vypil a zakousl, ale nepřestával ukazovat na peníze, aby se konečně dohodli na ceně. Kutuka toto jeho počínání zřejmě přivedlo do rozpaků i do zlosti. Rozzlobeně vstal od stolu a za malou chvíli se vracel v doprovodu Skarčevského. Ten znal němčinu a měl se tak stát tlumočnickem mezi dvěma stranami, které se mají dohodnout a nevědí, jak na to. Když Čech vypověděl Skarčevskému o co mu jde, vypukl ten v huronský smích. Ovšem že k nemalému údivu obou stran.

„Přišel ke mně Kutuk — začal vyprávět Skarčevský, když se už došlyta nasmál — a se sepjatými rukama prosil, abych ho šel vysvobodit od naléhání toho hajdamáka. Zaklínal se, že toho Čecha na vyvezení hnoje neobjednal, že mu za to dal najíst a napít, ale on že se nechce hnout ze stavení a stále naléhá, aby mu za práci zaplatil.“

Čechovi se po řeči Skarčevského rozbřesklo v hlavě a rovněž se srdečně zasmál. Když pak i Kutukovi Skarčevský věc vysvětlil dali se do smíchu všichni tři. Pochopitelně, že Kutuk za hnůj nic nechtěl a byl rád, že mu ho vyvezl ze dvora. Libovický z radosti, že tak dobře pořídil, koupil ještě „kvatyrku“ a v družném přátelském duchu se pak rozešli.

Čas utíkal a Čech začal pole po druhé přeorávat a začal sít pšenici. Ukrajinci bedlivě pozorovali počínání „hajdamáka“ a měli z toho velkou legraci, když viděli sít na pole, kde nerostl ani oves, pšenici. Potvrdilo se tím jejich domění, že Čech se zbláznil.

Pšenice dozrála. Byla jako břeh! A tu denně chodili na ta místa domorodí Ukrajinci, čekali ke klasům, zda není cítit z nich hnůj a jejich údiv neměl konce. Blahodárný vliv však nepřisoudili tomu zbytečnému hnoji, který zasviňuje pole, nýbrž svorně usoudili, že Čech umí — čarovat.

Pochvala za vzpouru.

Bylo zvykem, že korunovace panovníka se okazale oslavovala. Bylo tomu tak i r. 1895 při korunovaci cara Nikolaje II. V městečku Mlýnově, kde byla volost (polit. expositura), měla být veřejná slavnost.

Zvláště pečlivě se na to připravovali Češi. Rakouskému císaři by žádné oslavy nepořádali, ale tohle je Slovan! Každá česká obec chtěla něčím přispět. V Českých Novinách vyhotovil kovář Josef Hort tři hmoždíře.

V den korunovace pak na slavnostně ověncených vozech se jelo do Mlýnova. Dorohostajští Češi přijeli s kapelou Hajných, jedinou toho času v dalekém okolí. (Dlužno poznamenat, že v kapele hráli opravdu jen členové muzikantské rodiny Hajných. Jakmile se pak některý z této rodiny odstěhoval jinam, vznikla v té obci brzy kapela. Veškeré hudební nástroje byly objednávány z Čech, z Loun).

Shromáždění se konalo na náměstí, kde byla vybudována tribuna a čekalo se na telegram, který sdělí, že korunovace již proběhla, což se pak mělo slavnostní řečí oslavit a lidu poddanému oznámit.

Kraj se již halil v šero večera, když dorazil posel s telegramem. Hudba hned spustila hymnu a všichni se vytáhli do náležitěho pozoru. Nedařilo se slavnostního aktu měli Novinští Češi pod obrovským topolem zaražené hmoždíře. Zvuky hymny byly pro ně znamením, že slavnost začala. A začali hmoždíř po hmoždíři odpalovati. Rány jako salvy z děl! Slavnostní řečník přestal řečnit a lid byl krajně vzrušen. Co se děje? Situaci zachránil sám Josef Hort, který zvučným hlasem oznámil shromáždění, aby se nikdo nebál, že se střílí na oslavu korunovace. Celé shromáždění, policie, úředníci v čele se slavnostním řečníkem chvátili hned shlédnout ta děla, která jim přivodila onu krutou chvíli nejistoty.

Po neutuchajícím obdivu odešlo se zase na náměstí, kde řečník dokončil slavnostní řeč.

Brzy pak z okresního města Dubna přijel posel, aby zjistil v kterých místech vypukla vzpoura, která se okresnímu městu ohlásila střelbou z děl. Když se věc vysvětlila, nestačili ani úředníci shánět prach, aby se ve střelbě pokračovalo a musel vypomoci s prachem i hrabě Chodkiewicz.

Krátce po oslavě pak přišel do Českých Novin dopis zlatým písmem tištěný a vlastní rukou carovou podepsaný, v němž se vyslovovalo občanům poděkování za okazalou oslavu carské korunovace.

Pokračování.

Popisy českých osad na Volyni — Noviny České

Z cesty nepůjdu, řekl si vlk.

Jedním z prvních, ne příliš vítaných, spoluobyvatelů Čechů v jejich začátcích na Volyni byli vlci. Byli všude a bylo jich dost. V Českých Novinách ještě r. 1878, byl podniknut velký lov na vlky. Také živí vlci se chytali a to tak, že se vykpaná díra pokryla jen slabou vrstvou roští a listů. Vlk, který na to vběhl se propadl do díry a byl chycen. Později, snad vlivem přibývání kultivovanosti kraje, počet vlků se zmenšoval a nakonec úplně zmizeli.

Krátce po příchodu Čechů na Volyn, byli však vlci velmi obávaným nepřítelem. Bylo pro to jistě hodně důvodů i když někdy vlci nebyli přímými útočníky, jak o tom svědčí tato historka:

R. 1872 vezl František Miler na koni léky z lékárny. Do novin se dováželi tehdy z Mlýnova. V lese vběhl na cestu vlk. Ale neútočil; sedl si a pozoroval jezdce. Ten zastavil. Dlouho tak stáli a dívali se navzájem do očí, chtíce prozkoumat, co as ten či onen zamýšlí. Kůň netrpělivě stíhal ušima, ale neodvážil se ani frknout.

Kdož ví, jak dlouho by tato trapná situace trvala, kdyby náhodou nešla kolem pošta, jejíž vůz byl tažen koňmi s rolníčkami. Snad by také na léky z Mlýnova čekali občané dnes.

Neznámý hlídač, aneb co nadělaly rouby.

Bylo to několik let po tom, co se vypsaly rouby některých vzácných druhů třešní. Když se již začaly „zapalovat“ byl o ně pochopitelně velký zájem, zejména mezi kluky. A z tohoto zájmu, podporovaného mlsnými jazyčky novinských kluků vznikla za jednoho červeného večera výprava na třešně. Stalo se to docela prostě, aniž se při tom hlasovalo. Kluci se procházeli obcí, když Petr Burda prohlásil: „Kluci, Prošek má za stodolou třešni; je přímo obalená a jsou červené jako krev!“

A nebylo třeba více vykládat. Šlo se.

Prošek si ale byl vědom lákavosti krásných plodů a hlídal je. Je jisté, že se klukům tento lov nepodařil a vrátili se z něj s několika stopami od Proškova bíče. To by ale nebyli kluci z Novin, aby je tento nezdar odradil! Ještě se všichni z toho útěku pořádně nevzpamatovali, když Tonda Synků vítězně prohlásil, že ví ještě o jiných třešních. Jsou veliké jako holubí vejce!

„Kde?“

„U hořejších Nováků!“ — mávnul rukou ve vzduchu Tonda a snoval plány, jak by se na třešně mohli dos-

tát, aniž by zažili podobné dobrodružství, po němž si navzájem ohmatávali záda. A zaujav postoj velitele při dávání rozkazu, prohlásil:

„Půjdem nepozorovaně přes náš dvůr, zadem pak za Novákovu stodolu!“

Zatím, co Tonda vymýšlel plány na přepadení zrajících třešní, František Libovický se vytratil z party a horem pádem uháněl k Novákově zahradě. František byl již starší a věděl, že jde o třešně, které si Novák nedávno přivezl. Byl si vědom ceny nových roubů a nechtěl je nechat zničit klukům. V zájmu dobré věci zradil tedy kamarády a postavil se na stranu jejich nepřítelů — Nováka. Udělal to tím způsobem, že se stal hlídačem Novákových třešní. Než se totiž kluci uradili, seděl už František s pořádným bejkovcem v ruce ze keřem na Novákově zahradě o očekával kluky, kteří ve své horečné touze okusit lákající plody ani nepozorovali, že v jejich partě jeden chybí.

Měsíček takřka v úplňku s nevšední štědrostí rozdával svůj svit na okolní stromy. Třešně, s nímž František nespustil ani na okamžik oči, stála sličná jako panna, netušíc, jaká pohroma se na ni valí. Bylo posvátné ticho letní noci. Františkovo srdce bušilo tvrdými údery. Každá minuta se mu zdála být dlouhou.

Pak ticho bylo přerušeno slabými šelesty trávy a osvětlená měsíční září zahrada se žkařila plíživými se stíny. František se připravoval ke skoku. Vyrazil právě v okamžiku, když kluci se připravovali vylézt na třešni. Zasažil toho posledního a když mířil na dalšího, zpozoroval, jak se kněmu s klackem v rukou žene Antonín Novák. Nečekal na výsledek a následoval své kamarády „v zaječích honěch“. Vždyť by to byla ostuda pro Frantika; sám Novákovi pomáhal třešně roubovat! A teď kdyby ho poznal, myslel by, že je také mezi těmi loupežníky! — Po takovéto bleskurychlé úvaze František rozhodl, že bude lín, když uteče, neboť jeho tatínek vždycky říkával: „Kdo uteče, ten vyhraje!“

Druhý den byla neděle. Františkovův otec přišel z hospody a vyprávěl doma o příhodě, již ke všeobecnému veselí sděloval spoluobčanům Novák:

„Hlídal jsem třešně, když vidím jak se někdo plíží ke stodole. Chtěl jsem ho už přetáhnout klackem, ale vidím, že si sedl za keř a dívá se na třešni. Vyčkal jsem tedy co bude dál. Za chvíli vidím, jak houf kluků se hrne za nim. Než však dorazili, vyběhl na ně neznámý s klackem. V domění, že mi chtěl neznámý posloužit jako hlídač, vyrazil jsem mu ku pomoci. Jak-

mile mne shlídl, zahodil klacek a dal se na útěk i s klukama. Škoda, když bych věděl, kdo to byl, „zafundoval“ bych mu.“ — František při posledních otcových slovech, který citoval Novákovu vyprávění, se pousmál, ale hned zase stáhl obličej, při pomýšlení na to, jak by mu kluci „nafundovali“, kdyby se dověděli o jeho zradě!

Místo Novákova „fundování“ bylo potom Františkovým i všem novinským občanům odměnou to, že onen vzácný druh třešní se rozmnožil v obci i okolí a že už kluci nemusili chodit na noční výpravy, majíce každý takové pochoutky na své zahradě.

Zvonek.

Noviny České — uprostřed škola a zvonek. Zvonek, který tolikrát vyzváněl při poslední cestě občanů na malý hřbitůvek, tolikrát volal k ohni, zvonek, jenž tolikrát volal na poplach, když v dobách zlých se děla někomu křivda. Ten malý a zvukový zvonek byl svědkem slávy, rozkvětu i pádu a znovu z mrtvých vstání jedné české obce v cizině. Před odjezdem byl zvonek slavnostně po bohoslužbě předán správě pravoslavné církve v Dorohostaji. Bylo to dojemné loučení občanů, neboť malý ten zvonek se jim stal velkým symbolem, který je spojoval v dobách dobrých i zlých.

A ta lípa uprostřed obce! Na té bude slavičí zpěv dlouho vyprávět o zanechané památce Čechů na Ukrajině, památce práce, nezměrné píle, mozočnatých rukou i zaslzených očí.

Však vzpomínky Novinských občanů tam velmi často do jejího stínu záletí. . . .

Konec.

Uzavíráme popis Českých Novin z pera našeho krajana Vladimíra Libovického a oznamujeme našim čtenářům, že v příštím čísle začneme uveřejňovat na pokračování popis obce Marlinovky. Připravený máme dále popis Kupičova. Vyzýváme současné krajany z ostatních obcí, aby nám zaslali své popisy a pokud je ještě nemají, aby je co nejdříve sepsali, neboť pamětníků ubývá a pro sepsání dějin jsou tyto popisy nanejvýš důležité.